Providing a Causal Model for Perceptions of Emotional Climate and Flexibility of Family with Academic Dishonesty: The Mediating Role of Academic Self-Efficacy

Saeede Sabzian: Ph.D. student in educational psychology. Khorramabad, Kamalvand, Lorestan university, faculty of humanities. sabzian1989@gmail.com

Ezzatollah Ghadampour*: Associate professor of psychology. Khorramabad, Kamalvand, Lorestan university, faculty of humanities. eghadampour@yahoo.com

Fazlollah Mirderikvand: Associate professor of psychology. Khorramabad, Kamalvand, Lorestan university, faculty of humanities.

Abstract

Introduction: According to the purpose, function, and necessity of schools, one of the issues that can interfere with the operation of the educational institutions and prevented them from reaching their goals is academic dishonesty. This study aimed to provide the causal model of academic dishonesty based on perceptions climate emotional and flexibility of family with the mediating role of academic self-efficacy.

Methods: This study was descriptive and correlational. Statistical population includes all upper secondary girl students in khorramabad city that 9981 was of through the rules of thumb kline the sample size of 240 person determination and through stratified random sampling method were selected. To collect the required data from questionnaires family emotional climate of Hill Berne (1964), Family flexibility shakeri (1382), Morgan and Jinks academic self-efficacy (1999) and academic cheating aliverdini, janalizade & amrani (1394) was used. The correlation matrix, path analysis and Goodness of Fit Index with use of software Lisrel 8.5 was used for data analysis.

Results: The results of path analysis showed that perceptions of family emotional climate on academic self-efficacy and academic cheating direct impact and with self-efficacy mediation indirect impact but family flexibility on self-efficacy has direct effect and with mediated by self-efficacy indirect effect academic cheating had. Also academic self-efficacy has direct effect on academic cheating.

Conclusions: The results of the direct effect perceptions of family emotional climate on academic self-efficacy and academic cheating and the mediating role of self-efficacy in structural relationship between perceptions of perceptions climate emotional and flexibility of family with students' academic cheating provides support.

Keywords

Perceptions of Family Emotional Climate

Family Flexibility

Academic Self-Efficacy

Academic Dishonesty

*Corresponding Author

Study Type: Original
Received: 08 May 2017
Accepted: 08 Aug 2018

Please cite this article as follows: Sabzian S, Ghadampour E, and Mirderikvand F. Providing a causal model for perceptions of emotional climate and flexibility of family with academic dishonesty: The mediating role of academic self-efficacy. Quarterly journal of social work. 2018; 7 (3); 32-43

[Downloaded from socialworkmag.ir on 2026-10-31]

ارائه مدل علی ادراک از جو عاطفی و انعطاف‌پذیری خانواده با تقلب تحصیلی: نقش میانجیگری خودکارآمدی تحصیلی

سعیده سبزیان: دانشجوی دکترای رشته روانشناسی تربیتی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه لرستان، خرم آباد، ایران.
sabzian1989@gmail.com

عزت اله قدم پور*: دانشیار روانشناسی تربیتی، خرم آباد، کمالوند، دانشگاه لرستان، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، خرم آباد، ایران.
eghadampour@yahoo.com

فضل الله میردریکوند: دانشیار روانشناسی عمومی، خرم آباد، کمالوند، دانشگاه لرستان، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، خرم آباد، ایران.

واژگان کلیدی

جو عاطفی خانواده

انعطاف‌پذیری خانواده

خودکارآمدی تحصیلی

تقلب تحصیلی

چکیده

مقدمه: با توجه به کارکرد، اهداف و ضرورت وجود مدارس، یکی از مسائلی که می‌تواند در کارکرد این نهادهای آموزشی اختلال ایجاد کند و مانع رسیدن آن‌ها به اهدافشان باشد تقلب تحصیلی است. پژوهش حاضر با در نظر گرفتن اهمیت موضوع به ارائه مدل علی ادراک از جو عاطفی و انعطاف‌پذیری خانواده با تقلب تحصیلی از طریق نقش میانجیگری خودکارآمدی تحصیلی در دانش‌آموزان دختر متوسطه دوم شهر خرم‌آباد می‌پرداخته است.

روش: روش پژوهش، توصیفی از نوع همبستگی بود. جامعه‌آماری شامل کلیه دانش‌آموزان دختر متوسطه دوم شهر خرم‌آباد به تعداد ۹۹۸۱ نفر بود که از طریق قاعده سرانگشتی کلاین حجم نمونه دویست و چهل نفر تعیین و به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای نسبی انتخاب شدند. برای جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز از پرسشنامه‌های جو عاطفی خانواده هیل برن۱۹٦٤، انعطاف‌پذیری خانواده شاکری۱۳۸۲، خودکارآمدی تحصیلی مورگان و جینکز۱۹۹۹ و تقلب تحصیلی علیوردی نیا، جانعلی زاده و عمرانی۱۳۹٤ استفاده شد. ماتریس همبستگی، مدل ساختاری و شاخص‌های نکویی برازش با نرم افزار Lisrel8.5 جهت تحلیل داده‌ها استفاده شد.

نتایج: نتایج حاصل از تحلیل مسیر نشان داد که ادراک از جو عاطفی خانواده بر خودکارآمدی و تقلب تحصیلی اثر مستقیم و با میانجیگری خودکارآمدی اثر غیرمستقیم بر تقلب دارد. انعطاف‌پذیری خانواده بر خودکارآمدی تحصیلی اثر مستقیم دارد و با میانجیگری خودکارآمدی اثر غیرمستقیم بر تقلب تحصیلی دارد. همچنین خودکارآمدی تحصیلی اثر مستقیم بر تقلب تحصیلی دارد.

بحث و نتیجه‌گیری: نتایج پژوهش از اثر مستقیم ادراک از جو عاطفی خانواده بر خودکارآمدی و تقلب تحصیلی و نقش میانجیگری خودکارآمدی در رابطه ادراک از جو عاطفی و انعطاف‌پذیری خانواده با تقلب تحصیلی دانش‌آموزان حمایت می‌کند.

* نویسنده مسئول
نوع مطالعه: پژوهشی
تاریخ دریافت: ۱۳۹٦/۰۲/۱۸
تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۵/۱۷

نحوه استناد به مقاله:
سعیده سبزیان، عزت اله قدم پور و فضل الله میردریکوند. ارائه مدل علی ادراک از جو عاطفی و انعطاف‌پذیری خانواده با تقلب تحصیلی: نقش میانجیگری خودکارآمدی تحصیلی. فصلنامه مددکاری اجتماعی، ۱۳۹۷؛ ۷ (۳): ۴۳-۳۲

[Downloaded from socialworkmag.ir on 2026-10-31]

مقدمه

تقلب تحصیلی یک مشکل شایع و هشدار دهنده در محیط‌های آموزشی است. علیرغم آن‌که تقلب اقدامی خودخواهانه و غیراخلاقی برای بالا بردن جایگاه و موقعیت‌های فردی در خارج از قوانین محسوب می‌شود، با این وجود، این امر واقعیتی از زندگی خیلی از نهادهای امروزی می‌باشد. توجه بسیاری از پژوهش‌های تجربی و نظری به‌منظور بررسی عوامل، پیامدها و راهکارهای جلوگیری از تقلب، می‌تواند گواهی بر اهمیت و گستردگی این مسئله باشد.(۱و۲) در واقع با توجه به کارکرد، اهداف و ضرورت وجود مدارس، یکی از مسائلی که می‌تواند در کارکرد این نهادهای آموزشی اختلال ایجاد کند و مانع رسیدن آن‌ها به اهدافشان باشد تقلب تحصیلی و یا عدم صداقت علمی است. تقلب تحصیلی به لحاظ ماهیت، مجموعه رفتارهای مبتنی بر نیرنگ و فریب برای دستیابی به پیامدها و نتایجی است که فرد شایستگی آن را ندارد.(۳) اگرچه اغلب تفاوت‌های روش‌شناختی و مفهومی موجب اختلاف نظر پژوهشگران راجع به توافق بر سر نرخ‌های مربوط به رفتارهای متقلبانه می‌شود.(٤) با این حال، بخش وسیعی از پژوهشگران بر این باورند که تقلب در آموزش و پروش و آموزش عالی مسئله‌ای جدی و پراهمیت است.(۱و۵) در واقع تقلب کردن بین دانش‌آموزان، متداول و رو به گسترش است. مطالعات نشان داده است، شصت درصد نوجوانان حداقل یک بار در آزمون‌ها تقلب کرده و سی و هشت درصد آن‌ها بیش از دو بار به این امر مبادرت ورزیده‌اند. تحقیقات دیگری که در این زمینه انجام شده، حاکی از آن است که آمار تقلب دانش‌آموزان، از پنجاه سال گذشته تا به امروز سیر صعودی داشته است.(٦) خدایی با توجه به نتایج تحقیق خود بیان می کند که نود و پنج درصد از دانش‌آموزان به تقلب در طول سال تحصیلی اعتراف کرده‌اند و موفقیت هفتاد و پنج درصد آنان در تقلب گزارش شده است. (۷) تقلب تحصیلی انواع گوناگونی داشته و تقسیم‌بندی‌های متعددی برای آن پیشنهاد شده است. در قرن بیست و یکم، انواع تقلب تحصیلی دامنه وسیعی از چاپ مقالات دریافت شده از طریق اینترنت، تا استفاده از وسایل گوناگون الکترونیکی به‌منظور تقلب را شامل می‌شود. رتینگر و کرامر ضمن تقسیم انواع تقلب تحصیلی، به تقلب در آزمون‌ها و تقلب در تکالیف درسی (دزدی ادبی) اشاره نمودند.(۸) علاوه بر این، دسته‌بندی‌هایی بر پایه تعریف عملی نیز ارائه شده است. این نوع‌شناسی رایج را می‌توان در مطالعات سادل مایر،(۹) کیت اسپیگل و وایتلی،(۱۰) آکبولوت، سنداج، برینسی، کلیسر و ساهین،(۱۱) و لاث راپ و فاس،(۱۲) یافت که همگی زیر مجموعه تقلب یا عدم صداقت علمی و شامل تقلب (در آزمون‌ها و تکالیف درسی) و تسهیل تقلب برای دیگران بوده‌اند. تقلب، سنجش دقیق توانایی‌های افراد را مشکل می‌سازد و حتی می‌تواند به شکل یک عادت در بیاید. مطالعات نشان می‌دهد افرادی که مرتکب تقلب تحصیلی می‌شوند احتمال بیشتری دارد که در مقاطع تحصیلی بالاتر و یا دوره‌های شغلی نیز تقلب نمایند.(۱۳و۱٤) از این رو شناسایی متغیرهای مرتبط با تقلب تحصیلی ضروری به‌نظر می‌رسد. اگرچه وجود تقلب تحصیلی به‌عنوان یک مشکل به خوبی مستند شده است، اما به‌نظر می‌رسد دلایل انجام آن نیازمند مطالعه بیشتر است.

به عقیده هیرشی، بزهکاری و رفتار انحرافی مسئله‌ای اجتماعی است و باید به همان‌گونه که در اجتماع رخ می‌دهد بررسی شود. یعنی در عرصه خانواده، محله، مدرسه، همسالان و سایر نهادها یا موسسات اجتماعی که نوجوانان به نوعی در آن‌ها عضویت دارند.(۱۵) به‌طور کلی هیرشی، استدلال می‌کند که اگر پیوند جوانان با والدین، همسالان و معلمان خود مستحکم باشد، در فعالیت‌های عرفی درگیر و مشغول و به اعتبار ارزش‌های اخلاقی معتقد باشند، احتمال ارتکاب رفتار بزهکارانه کاهش می‌یابد. به‌عبارت دیگر، انتظار می‌رود که مولفه‌های پیوند اجتماعی با بزهکاری رابطه معکوس و معنادار داشته باشد.(۵) بر اساس عقاید اکثریت جامعه‌شناسان و روانشناسان پدیده بزهکاری معلول تعاملات ناسازگارانه و کنش‌های معیوب اعضای خانواده با یکدیگر است.(۱٦) منظور از جو عاطفی خانواده، نحوه ارتباط و طرز برخورد افراد خانواده با هم است. نظر افراد خانواده نسبت به هم، احساسات و علاقه آن‌ها به یکدیگر و چگونگی دخالت یا عدم دخالت آن‌ها در کارهای یکدیگر و همکاری یا رقابت آن‌ها با هم، نحوه ارتباط آن‌ها را نشان می‌دهد.(۱۷) پژوهش‌های مختلفی حاکی از نفوذ و تاثیر روابط خانواده در رشد مهارت‌های تحصیلی کودکان است، نایلینگ(۱۸) در یک مطالعه طولی به تاثیر عوامل مختلف خانوادگی و آموزشی بر روی نتایج تحصیلی گروه‌های مختلف دانش‌آموزی اشاره کرد، همچنان که نتایج مطالعات سکر و همکاران نیز، رابطه محیط خانواده را با مسائل تحصیلی فرزندان مورد تایید قرار می‌دهد. (۱۹) باسکو و همکاران در مطالعه‌ای با عنوان تاثیر روابط خانوادگی بر نحوه پردازش اطلاعات و سازگاری آموزش، بر یک نمونه دویست و ده نفری

wnloaded from socialworkmag.ir on 2026-10-31]

دانش‌آمـوزان پایـه اول مشـخص کردند که وجـود روابـط بیـن والدینی نا ایمـن به‌طور غیرمسـتقیم با پیشـرفت تحصیلی ضعیف و پردازش منفی اطلاعات در وقایع استرس آور مرتبط با همسـالان رابطه دارد و این وضعیت افزایش ناسازگاری کودک در طی یک دوره یک‌ساله را پیش‌بینی می‌کند. (۲۰)

والـش(۱۷) انطباق‌پذیـری و انسـجام را لازمه ایجـاد و تقویت تـاب‌آوری و کاهش رفتارهای انحرافـی می‌داند و بیان می‌کند که خانواده‌ها باید برای داشـتن کارکرد مطلوب در هنـگام مواجه با سـختی، یک سـاختار انعطاف‌پذیر داشـته باشـند و با خواسته‌های محیطی و رشـدی متغیر سـازگار شوند. در خانواده‌هـای انطباق‌پذیـر اعضـای خانواده از طریق تعاملات بـا یکدیگر می‌آموزند که بـا تغییرات، انعطاف‌پذیری و انعطاف نشـان دهند که نهایتا به سـازگاری آن‌ها با شـرایط موجود منجر می‌شـود. سـلیمی، یوسـفی و سـعیدزاده(۲۱) در پژوهشی نشـان دادند که بین جـو عاطفـی خانـواده و خودکارآمدی دانش‌آموزان پسـر رابطه مثبـت و معناداری وجود دارد. معین، عباسی، جاهدی، و دست غیب(۲۲) در پژوهشـی تحت عنوان بررسـی رابطـه بین عملکـرد خانواده بـا ویژگی‌های شـخصیت و خودکارآمـدی نوجوانان به این نتیجه دست یافتند که بین عملکرد خانواده و مولفه‌های شخصیتی، انعطاف‌پذیری، دلپذیر بودن، مسـولیت‌پذیری و خودکارآمدی رابطه مثبت وجود دارد.

مبنـای نظـری پژوهـش حاضـر نظریـه شـناختی-اجتماعی بنـدورا می‌باشـد ایـن نظریه به‌طور وسـیعی در رشته‌ها و زمینه‌های مختلـف از جملـه تحقیقـات تربیتـی و در موضوعاتی همچـون تقلـب تحصیلی مورد توجه قرار گرفته اسـت. در این نظریه، رفتار تحـت تاثیر عوامـل فردی و عوامـل بافتی و همچنین تعامل دو جانبه بین شخص و محیط می‌باشد. بر اسـاس نظریه یادگیری اجتماعی بنـدورا، رفتار تقلب نـه تنها از همکلاسـی‌ها آموخته می‌شـود، بلکه رفتار آنان نوعی حمایت از رفتار تقلب سـایرین اسـت. بنابراین، تقلب ممکن اسـت به‌عنوان شیوه‌ای برای پیشـرفت در نظر گرفته شود.(۲۳) بندورا در نظریه خود بـر میانجیگرهای مختلف از جمله خودکارآمدی به شـدت تاکیـد دارد.(۲٤) باورهای خودکارآمدی، احسـاس، فکر، رفتار و انگیـزه فراگیران را تحت تاثیر قـرار می‌دهند. خودکارآمدی به برداشـت افراد از توانایی‌هایشـان برای انجام کار و فعالیت اشاره دارد. (۲۵) خودکارآمدی جنبه‌هـای مختلف دارد که در اینجا خودکارآمدی تحصیلـی مد نظر می‌باشـد، خودکارآمـدی تحصیلی مبتنـی بر نظریه خودکارآمـدی بندورا اسـت که به‌عنـوان قابلیت درک فـرد در انجام وظایف لازم برای رسـیدن به اهداف تحصیلی تعریف شده است.(۲٦) بنـدورا(۲۷) بیـان می‌کنـد، افـراد دارای خودکارآمدی سـطح بالا به قابلیت‌های خود اطمینان دارند، تکالیف دشورا را به مثابه چالش‌هایی در نظر می‌گیرند که باید بر آن‌ها تسلط یابند. در مطالعه بونگ(۲۸) مشخص شده است که خودکارآمدی تحصیلی با رفتارهای تقلب رابطه منفی دارد. تاس و تکایا(۲۹) نیز در پژوهشـی نشـان دادند که هر چه دانشـجویان احسـاس کنند که دارای خودکارآمدی پایینی هستند به همان میزان نیز ممکن اسـت به تقلب بیشـتری روی آورند. رمضانی(۳۰) در پژوهشی تحت عنوان الگوی پیش‌بینی تقلب تحصیلی دانشـجویان دانشگاه پیام نورد شهرسـتان اسفراین، به این نتایج دسـت یافت که از بین مولفه‌های درگیری تحصیلی، راهبردهای فراشـناختی پیش‌بینـی کننده معناداری برای تقلب بود، ولی ارزش تکلیف، تلاش و راهبرد شـناختی پیش‌بینی کننده معناداری نبودند. یوسفی(۳۱) در پژوهشی تحت عنوان رابطه جو عاطفی خانواده با خودکارآمدی تحصیلی و تمایلات شغلی دانش‌آموزان سوم متوسطه شـهر تهران، به این نتیجه دست یافت که بین جو عاطفی خانواده و خودکارآمدی تحصیلی دانش‌آموزان پسر رابطه وجود دارد اما بیـن جو عاطفی خانواده و خودکارآمـدی تحصیلی دانش‌آموزان دختر رابطه معناداری وجود ندارد.

مسئله‌ای که موجب انجام پژوهش حاضر شد، این بود که پژوهش‌های علمی اندکـی پیرامون تقلب تحصیلی در جامعـه دانش‌آموزان صورت گرفته اسـت و همچنین هنوز پژوهشی در جامعه دانش‌آموزی که انواع مختلف تقلب (تقلب در امتحانات، تقلب در تکالیف درسـی، تسهیل تقلب برای دیگران) را به‌صورت یکجا بررسـی کند یافت نشـد. علاوه بـر این آن‌چه که در تحقیقات صورت گرفته، مورد غفلت واقع شـده، اهمیت متغیر میانجی اسـت که در این پژوهش، به نقش متغیر میانجی، به‌عنـوان یک تنظیم‌کننـده، که اثرات دیگر متغیرها را بر متغیر وابسـته تحت تاثیر خود قرار می‌دهد، نیز توجه شده است. با توجه به رایج شدن پدیده تقلب و همچنین کمبود تحقیقات انجام شـده در کشـور ما، که مروری بر پایگاه‌های اطلاعاتی و کتب منتشـر شده می‌تواند شاهدی بر

wnloaded from socialworkmag.ir on 2026-10-31]

این مدعا باشـد، لازم است تا پژوهش‌های بیشتری پیرامون این پدیده به عمل آید تا عوامل موثر بر آن شـناخته و تمهیدات لازم به‌منظور مقابله با آن، به شیوه عملی طراحی شود. چون شناسایی عوامل تاثیرگذار می‌تواند در جهت کاهش این پدیده موثر واقع شـود، در این پژوهش تلاش شده اسـت تا به تدوین مدل تقلب تحصیلی دانش‌آموزان دختر متوسطه دوم شـهر خرم‌آباد از روی جو عاطفی خانـواده و انعطاف‌پذیری خانواده با میانجیگـری خودکارآمدی تحصیلی پرداخته شـود. از این رو، پژوهش به دنبال پاسـخ به این سوال اسـت که آیا مدل ساختاری فرض شـده در مورد تقلـب تحصیلی، بـا توجه به ویژگی‌های دانش‌آموزان دختر متوسـطه دوم شهر خرم آباد با داده‌ها برازش دارد یا خیر؟

روش

روش پژوهش، همبسـتگی از نوع تحلیل مسـیر اسـت. جامعه‌آماری در این تحقیق شـامل تمام دانش‌آموزان دختر دوره متوسـطه دوم شـهر خرم‌آباد در سـال تحصیلی۱۳۹۶-۱۳۹۵ بودند که تعداد آن‌ها مطابق با آمار اخذ شـده از دفتر برنامه و بودجـه آموزش و پرورش برابر با ۹۹۸۱ نفر بود. تعیین حداقل حجم نمونه لازم برای گردآوری داده‌های مربوط به تحقیقات سـاختاری بسـیار با اهمیت است. بر اساس قاعده سر انگشتی کلاین حجم نمونه برابر با دویست و چهل نفر تعیین گردید، سـپس برای جلوگیری از ریزش حجم نمونه تعداد دویسـت و شصت پرسشنامه توزیع گردید. این نمونه به شیوه نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای نسـبی بر حسـب ناحیه، صد و بیست و هفت نفر ناحیه یک، صد و سـیزده نفر ناحیه دو و بر حسب پایه تحصیلی: پایه دهم هفتاد و نه نفر، پایه یازدهم هشتاد و پنج نفر، پیش‌دانشگاهی هفتاد و شش نفر محاسبه و انتخاب گردید.

ملاک‌های ورود و خروج

ملاک‌های ورود به پژوهش: دانش‌آموزان مونث محصل در دوره متوسطه دوم. **ملاک خروج از پژوهش:** مخدوش بودن پرسشنامه‌ها. محقق با دریافت مجوز از آموزش و پرورش شـهر خرم‌آباد، به مدارس مختلف مراجعه نمود و پرسشنامه‌های مربوطه را در سـاعات پایانی کلاس‌ها در اختیـار دانش‌آموزان قرار داد و آنان اقدام به تکمیل پرسشـنامه‌ها نمودند. به دلیل واضح بودن گویه‌های پرسشـنامه‌ها، دانش‌آموزان در پاسـخ به سـوالات، با مشـکل خاصی مواجه نبودند. با این وجود در بعضی موارد خاص، توضیحات تکمیلی در خصوص بعضی گویه‌ها به آنان ارائه می‌شد.

ملاحظات اخلاقی: توضیحات کامل درباره اهداف و روش کار، محترم شمردن حقوق شرکت‌کنندگان در رابطه با قطع یا ادامه همکاری، عدم ذکر نام آن‌ها در فرم‌های اطلاعاتی به جهت محرمانه بودن، ارائه نتایج پژوهش به شـرکت‌کنندگانی که مایل به دریافت نتایج پژوهش بودند و ارائه نتایج به آموزش و پرورش شهر خرم‌آباد، جهت استفاده از آن در امور آموزشی و تربیتی، از جمله اقدامات صورت گرفته در این خصوص می‌باشد.

ابزارهای پژوهش

پرسشـنامه جو عاطفی خانواده هیل برن ۱۹٦٤: این مقیاس توسـط هیل برن در سـال ۱۹٦٤ به‌منظور سـنجش میزان مهرورزی در تعاملات کودک-والدین سـاخته شـده اسـت.(۳۲) کل مقیاس جو عاطفی خانواده شـامل شـانزده سوال اسـت که هر دو سـوال دربرگیرنده یک خرده مقیاس اسـت. ابعاد پرسشـنامه شامل محبت سـوال یک و دو، نوازش سه و چهـار، تاییـد کردن، پنج و شـش، تجربه‌های مشـترک، هفت و هشـت، هدیه دادن،نـه و ده، تشـویق کردن،یازده و دوازده، اعتماد،سـیزده و چهارده و احساس امنیت،پانزده و شانزده می‌باشـد. سوال‌های فرد مربوط است به رابطه احساس آزمودنی نسـبت به پدر و سـوال‌های زوج بیانگر همان رابطه و احسـاس اسـت نسـبت به مادر. همچنین، پاسـخ نامه این مقیـاس پنج گزینه‌ای از پاسـخ‌های خیلـی کم،یک، کم،دو، در حد متوسط،سـه، زیاد،چهار، خیلی زیاد،پنج، تشـکیل شـده اسـت که آزمودنی بر حسـب احسـاس خود یکی از این گزینه‌ها را علامت می‌زند. حداکثر نمره در این پرسشنامه هشـتاد و حداقل نمره شانزده می‌باشـد. جمشیدی۱۳۷۹، به نقل ازموسوی شوشـتری ضریب پایایی پرسشنامه جو عاطفی خانـواده را از طریـق آلفـای کرونباخ و بازآزمایی محاسـبه کرد که به ترتیب هشـتاد و هفت صدم و هشـتاد و سـه صدم برآورد گردید.(۳۳) موسـوی شوشـتری برای تعیین روایی محتوایی، این پرسشـنامه را به پنج نفر از متخصصان داد، سـپس نظرات آن‌ها جمع‌آوری گردید و سـوال‌هایی که مورد تایید متخصصان بود و روی آن‌ها توافق داشـتند نگهداری شد.(۳۳) در پژوهش حاضر، روایی محتوایی پرسشنامه مورد بررسی چند نفر از اساتید و کارشناسان به‌خصوص استاد راهنما و استاد مشاور

wnloaded from socialworkmag.ir on 2026-10-31]

قرار گرفت و از این طریق روایی محتوایی پرسشنامه مذکور تایید گردید. همچنین نتایج ضریب آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه نود و دو صدم و برای خرده‌مولفه‌های محبت هفتاد و سه صدم، نوازش کردن هشتاد و یک صدم، تایید کردن هفتاد و سه صدم، تجربه‌های مشترک هفتاد و یک صدم، هدیه دادن هشتاد و دو صدم، تشویق هشتاد و پنج صدم، اعتماد هشتاد و پنج صدم و احساس امنیت هشتاد و یک صدم به‌دست آمد.

پرسشنامه انعطاف‌پذیری خانواده شاکری: این مقیاس با الهام از الگوی ترکیبی السون۱۹۹۹ درباره خانواده به وسیله شاکری(۳٤) در سال۱۳۸۲ ساخته شده است. مقیاس یاد شده دارای شانزده پرسش است. همچنین، پاسخنامه این مقیاس پنج گزینه‌ای از پاسخ‌های کاملا مخالفم-یک، مخالفم-دو، نظری ندارم-سه، موافقم-چهار، کاملا موافقم-پنج، تشکیل شده است که آزمودنی بر حسب احساس خود یکی از آن‌ها را علامت می‌زند. حداکثر نمره در این پرسشنامه هشتاد و حداقل نمره شانزده می‌باشد. پایایی و روایی این مقیاس در پژوهشی بر روی چهل و هشت آزمودنی مورد تایید قرار گرفته است. ضریب پایایی مقیاس، به کمک روش آلفای کرونباخ معادل هشتاد و نه صدم گزارش شده است. نتیجه تحلیل عاملی این مقیاس نیز، تنها یک عامل عمومی با عنوان انعطاف‌پذیری به‌دست داده است.(۳٤) در پژوهش حاضر، روایی محتوایی پرسشنامه مورد بررسی چند نفر از اساتید و کارشناسان به‌خصوص استاد راهنما و استاد مشاور قرار گرفت و از این طریق روایی محتوایی پرسشنامه مذکور تایید گردید. همچنین نتایج ضریب آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه شصت و نه صدم به‌دست آمد.

پرسشنامه خودکارآمدی تحصیلی مورگان و جینکز: پرسشنامه خودکارآمدی تحصیلی توسط مورگان-جینکز(۳۵) در سال۱۹۹۹ساخته شد. این پرسشنامه دارای سی سوال و سه مولفه شامل استعداد سوال‌های شش، هفت، ده، یازده، چهارده، هجده، نوزده، بیست و یک، بیست و دو، بیست و پنج، بیست و شش، بیست و هفت و سی؛ کوشش سوال‌های یک، دو، پنج، نه؛ و بافت سوال‌های سه، چهار، هشت، دوازده، سیزده، پانزده، شانزده، هفده، بیست، بیست وسه، بیست و چهار، بیست و هشت، بیست و نه می‌باشد. سوالات این مقیاس به صورت طیف لیکرت چهار درجه‌ای از کاملا مخالفم-یک تا کاملا موافقم-چهار امتیاز دهی شده است. همچنین سوال‌های چهار، پنج، پانزده، شانزده، نوزده، بیست، بیست و دو، و بیست و سه به‌صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شود. حداکثر نمره صد و بیست و حداقل نمره سی می‌باشد. ضریب پایایی کلی برای این پرسشنامه هشتاد و دو صدم و ضریب آلفا برای زیر مقیاس‌های استعداد، بافت و تلاش به ترتیب هفتاد و هشت صدم، هفتاد صدم و شصت و شش صدم گزارش شده است. زیر مقیاس استعداد دارای سیزده گویه مانند "من در روخوانی، دانش آموز خوبی هستم."، بافت سیزده گویه مانند "مهم نیست حتی اگر در مدرسه خوب کار کنم." و تلاش چهار آیتم مانند "من در مدرسه به سختی کار می‌کنم." است. (۳٦) کریم زاده و محسنی(۳۷) ضریب پایایی را برای خودکارآمدی تحصیلی کلی هفتاد و شش صدم و برای سازه استعداد شصت و شش صدم، سازه کوشش شصت و پنج صدم و سازه بافت شصت صدم به‌دست آورده‌اند. در پژوهش حاضر، روایی محتوایی پرسشنامه مورد بررسی چند نفر از اساتید و کارشناسان به‌خصوص استاد راهنما و استاد مشاور قرار گرفت و از این طریق روایی محتوایی پرسشنامه مذکور تایید گردید. همچنین نتایج ضریب آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه هفتاد و چهار صدم و خرده مولفه‌های استعداد هفتاد و یک صدم، کوشش شصت و چهار صدم و بافت شصت و هفتصدم به‌دست آمد.

پرسشنامه تقلب تحصیلی علیوردی‌نیا، جانعلی‌زاده و عمرانی: این پرسشنامه توسط علیوردی‌نیا، جانعلی‌زاده و عمرانی(۳۸) در سال۱۳۹٤ ساخته شد. دارای شش مولفه شامل تقلب در امتحانات، تقلب در تکالیف درسی، سرقت علمی، جعل علمی، تحریف علمی، تسهیل تقلب برای دیگران بود. لازم به ذکر است در این پژوهش از سه مولفه تقلب در امتحانات گویه‌های یک تا هشت، تقلب در تکالیف درسی گویه‌های نه تا دوازده و تسهیل تقلب برای دیگران گویه‌های سیزده تا شانزده استفاده شد. علیوردی‌نیا، جانعلی‌زاده و عمرانی(۳۸) برای احراز روایی پرسشنامه از روایی محتوایی و برای احراز پایایی پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده کردند که نتایج روایی و پایایی پرسشنامه، مطلوب و رضایت‌بخش به‌دست آمد. از آنجایی که پرسشنامه تقلب تحصیلی دارای شش مولفه بود و در این پژوهش متناسب با جامعه‌آماری پژوهش از سه مولفه آن استفاده شد؛ در پژوهش حاضر برای احراز روایی پرسشنامه از روایی سازه به شیوه تحلیل عاملی تاییدی استفاده شد که

wnloaded from socialworkmag.ir on 2026-10-31]

شاخص‌های تحلیل عاملی تاییدی نشان دهنده برازش ساختاری عاملی مورد نظر با داده‌های جمع‌آوری شده است. شاخص کای اسکوئر برای مدل مورد نظر ۲/۷۱ است که مقداری مناسب و قابل قبول است. همچنین شاخص RMR، CFI، GFI و RMSEA به ترتیب برابر هفتاد و هشت صدم، نود و سه صدم،هفتاد و یک هزارم و هشتاد و پنج هزارم به‌دست آمد که می‌توان گفت داده‌ها به‌طور بسیار خوبی برازش یافته‌اند. همچنین برای احراز پایایی پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد، به‌طوری‌که نتایج آن برای کل پرسشنامه هشتاد و هفت صدم و برای مولفه تقلب در امتحانات هشتاد صدم، تقلب در تکالیف درسی هفتاد و چهارد صدم، و تسهیل تقلب برای دیگران هفتاد و پنج صدم به‌دست آمد که نتایج حاکی از پایایی پرسشنامه و خرده مولفه‌های آن می‌باشد.

یافته‌ها

میانگین و انحراف معیار افراد گروه نمونه در جو عاطفی خانواده ۱۳/۱۷±۵۹/۰۵، انعطاف‌پذیری خانواده۷/۴۲±۵۱/۹۹) می‌باشد. میانگین و انحراف معیار افراد گروه نمونه در کل مقیاس خودکارآمدی تحصیلی۸/۰۴±۸۴/۱۰ و خرده مولفه‌های استعداد۵/۰۱±۳۵/۷۸، کوشش۱/۸۵±۱۱/۷۷، و بافت۴/۰۸±۳۶/۵۵ می‌باشد. میانگین و انحراف معیار افراد گروه نمونه در کل مقیاس تقلب تحصیلی۱۰/۰۲±۱۶/۹۳ و خرده مولفه‌های تقلب در امتحانات۵/۱۳±۶/۴۵، تقلب در تکالیف درسی۳/۲۸±۳/۶۹ و تسهیل تقلب برای دیگران۳/۷۵±۶/۷۸ می‌باشد.

مدل پژوهش: مدل ساختاری تقلب تحصیلی دانش‌آموزان دختر متوسطه دوم شهر خرم‌آباد بر مبنای جو عاطفی و انعطاف‌پذیری خانواده با میانجیگری خودکارآمدی تحصیلی با داده‌ها برازش دارد. از آنجا که پژوهش حاضر برای تحلیل داده‌ها از مدل معادلات ساختاری بهره گرفته است، ابتدا به بررسی مفروضه‌های آماری مدل لیزرل می‌پردازیم.

۱-مفروضه فاصله‌ای بودن سطح اندازه‌گیری متغیرها: در این تحقیق کلیه متغیرها در سطح فاصله‌ای اندازه‌گیری شده‌اند.

۲-مفروضه نرمال بودن چندمتغیری: هر متغیر نهفته درونزا نه تنها باید خود دارای توزیع نرمال باشد، بلکه نسبت به هر ارزش برای هر یک از دیگر متغیرهای نهفته نیز باید دارای توزیع نرمال باشد. این مفروضه با بررسی آماره‌های کجی و کشیدگی بررسی و نتایج نشان داد کلیه متغیرها دارای آماره‌های کجی میان ۰/۰۰۸- تا ۱/۱۹۹ و کشیدگی میان ۰/۱۶۶ تا ۱/۷۷ بودند. مقدار کجی و کشیدگی مشاهده شده برای تمام متغیرها در بازه۲الی۲- قرار دارد. یعنی از لحاظ کجی و کشیدگی متغیرها متقارن می‌باشند.

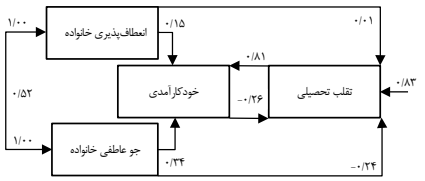
۳-مفروضه خطی بودن متغیرها: هر متغیر نهفته باید با هر یک از دیگر متغیرهای نهفته دارای رابطه خطی باشد. این مفروضه با بررسی پس مانده‌های رگرسیون بررسی و مشخص شد که میان متغیرها انحراف از خطی بودن وجود ندارد.

٤-مفروضه همخطی بودن چندگانه: همخطی بودن چندگانه به همبستگی‌های درونی متغیرهای برونزا اطلاق می‌شود و همبستگی‌های بالاتر از هشت دهم به‌عنوان همخطی بودن چندگانه قوی تلقی می‌شوند. در این پژوهش هیچ یک از متغیرهای برونزا دارای همبستگی بالای هشت دهم نیست، ضمن آنکه برای بررسی وجود همخطی بودن چندگانه بالا، دو شاخص مشخصه تحمل و عامل تورم واریانس برای تعیین میزان همپوشی متغیرهای برونزا محاسبه شد کلیه این ضرایب در سطح قابل قبولی بودند. به‌طوریکه شاخص تحمل برای تمام متغیرهای پیش‌بین کوچکتر ازهشتاد و یک صدم، و شاخص تورم واریانس کوچکتر از یک و پنجاه صدم به‌دست آمد. اگر شاخص تحمل کوچکتر از یک (۱>Collainearity>۰)، شاخص تورم کوچکتر از ده (۱۰>vif) باشد می‌توان گفت که از مفروضه‌های رگرسیون تخطی صورت نگرفته است.

۵-مفروضه یکسانی پراکندگی: این مفروضه به معادل بودن واریانس‌های متغیرهای درونزا برای سطوح مختلف متغیرهای برونزا اطلاق می‌شود. این مفروضه از طریق نمودار پراکنش تحلیل رگرسیون چندمتغیری بررسی و مشخص شد که این مفروضه برقرار است.

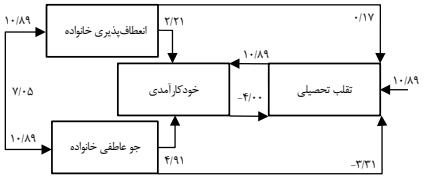
قبل از آزمون مدل پژوهش نتایج ضریب همبستگی پیرسون نشان دادکه رابطه بین جو عاطفی خانواده با تقلب تحصیلی ۰/۳۴۱-؛ انعطاف‌پذیری خانواده با تقلب تحصیلی۰/۱۹۶- و خودکارآمدی تحصیلی با تقلب تحصیلی۰/۳۵۷- و همچنین رابطه بین جو عاطفی خانواده و خودکارآمدی تحصیلی۰/۴۱۳ و انعطاف‌پذیری خانواده و خودکارآمدی تحصیلی۰/۳۲۴ می‌باشد که در سطح آلفای یک صدم معنادار می‌باشند. با توجه به شاخص‌های کمی برازش می‌توان نتیجه گرفت که مدل نظری مربوط به مدل نظری تحقیق به‌طور صددرصد با داده‌ها برازش دارد. زیرا پی ولیو آن یک می‌باشد و به این معناست که

wnloaded from socialworkmag.ir on 2026-10-31]

Chi-Square=0/00, df=0, P-value=1/00000, RMSEA=0/000

نمودار(۱) ضرایب استاندارد مدل پیشنهادی: تاثیرگذاری جو عاطفی خانواده و انعطاف‌پذیری خانواده بر تقلب تحصیلی با میانجیگری خودکارآمدی در دانش‌آموزان دختر دوم متوسطه متوسطه

Chi-Square=0/00, df=0, P-value=1/00000, RMSEA=0/000

نمودار(۲) ضرایب t مدل پیشنهادی: تاثیرگذاری جو عاطفی خانواده و انعطاف‌پذیری خانواده بر تقلب تحصیلی با میانجیگری خودکارآمدی در دانش‌آموزان دختر دوم

جدول(۱) برآورد ضرایب استاندارد شده اثرات مستقیم متغیرهای پژوهش

فرضیه	رابطه	ضریب رگرسیونی	سطح معنی‌داری	نتیجه آزمون
۱	جو عاطفی خانواده←تقلب تحصیلی	-۰/۲۴	۰/۰۰۰۱	تایید
۲	انعطاف‌پذیری خانواده←تقلب تحصیلی	۰/۰۱	۰/۹۴۱	رد
۳	جو عاطفی خانواده←خودکارآمدی تحصیلی	۰/۳۴	۰/۰۰۰۱	تایید
۴	انعطاف‌پذیری خانواده←خودکارآمدی تحصیلی	۰/۱۵	۰/۰۳۲	تایید
۵	خودکارآمدی تحصیلی←تقلب تحصیلی	-۰/۲۶	۰/۰۰۱	تایید

مدل به طور کامل با داده‌ها برازش دارد. حال می‌توان به روابط درون مدل و مقادیر ضریب

جدول(۲) آزمون معنی‌داری مسیر جوعاطفی خانواده و انعطاف‌پذیری خانواده با تقلب از طریق میانجیگری خودکارآمدی تحصیلی

مسیر		برآورد غیر استاندارد	خطای استاندارد	Z آزمون سوبل	Z آزمون آرویان	Z آزمون گودمن	نتیجه آزمون
جو عاطفی خانواده به تقلب تحصیلی از طریق میانجیگری خودکارآمدی تحصیلی	جو عاطفی خانواده با خودکارآمدی تحصیلی	۰/۲۵۲	۰/۰۳۶	-۴/۵۲	-۴/۴۹	-۴/۵۵	تایید فرضیه
	خودکارآمدی تحصیلی به تقلب تحصیلی	-۰/۴۴۵	۰/۰۷۵	p≤۰/۰۰۱	p≤۰/۰۰۱	p≤۰/۰۰۱	
انعطاف‌پذیری خانواده به تقلب تحصیلی از طریق میانجیگری خودکارآمدی تحصیلی	انعطاف‌پذیری خانواده با خودکارآمدی تحصیلی	۰/۳۵۱	۰/۰۶۶	-۳/۹۶	-۳/۹۲	-۳/۹۹	تایید فرضیه
	خودکارآمدی تحصیلی به تقلب تحصیلی	-۰/۴۴۵	۰/۰۷۵	p≤۰/۰۰۱	p≤۰/۰۰۱	p≤۰/۰۰۱	

رگرسیونی بین متغیرهای پنهان پرداخت. برای آزمون فرضیه از شاخص جزیی پی ولیو استفاده شده است و شرط معنی‌دار بودن یک رابطه این است که مقدار این شاخص برای رابطه مورد نظر کمتر از پنج صدم باشد. در جداول شماره یک و دو ضرایب اثر مستقیم و غیرمستقیم و سطح معناداری بین متغیرهای پژوهش آورده شده است. برای بررسی روابط غیرمستقیم مسیرها از روش بارون و کنی و برای معنی‌داری روش بارون و کنی از آزمون سوبل، آرویان و گودمن استفاده شد که نتایج آن در قالب جدول شماره دو آورده شده است.نتایج مندرج در جدول شماره دو نشان می‌دهد که Z مشاهده شده آزمون‌های سوبل، آرویان و گودمن از مقادیر بحرانی Z که معادل ۱/۹۶ می‌باشد، در سطح پنج صدم بزرگتر است. بنابراین، فرض صفر رد و فرضیه‌ی پژوهش تایید می‌شود. از این رو رابطه بین جو عاطفی خانواده و انعطاف‌پذیری خانواده با تقلب تحصیلی، از طریق میانجیگری خودکارآمدی تحصیلی مورد تایید قرار می‌گیرد.

بحث و نتیجه گیری

با توجه به رایج شدن پدیده تقلب و همچنین کمبود تحقیقات انجام شده در کشور ما، که مروری بر پایگاه‌های اطلاعاتی و کتب منتشر شده می‌تواند شاهدی بر این مدعا باشد، لازم است تا پژوهش‌های بیشتری پیرامون این پدیده ضد ارزشی به عمل آید تا عوامل موثر بر آن شناخته و تمهیدات لازم به منظور مقابله با آن، به شیوه عملی طراحی شود.

بررسی نتایج نمودار شماره یک نشان می‌دهد که جو عاطفی خانواده بر تقلب تحصیلی، اثر علی و مستقیم دارد. این یافته با نتایج پژوهش‌های(۱۸، ۲۰و۳۹) هماهنگ و همسو می‌باشد. همسویی یافته‌های پژوهش حاضر با اکثر یافته‌های پژوهش‌های صورت گرفته در داخل و خارج از کشور مبین این موضوع است که روابط عاطفی والدین با یکدیگر و فرزندان، شیوه‌های فرزندپروری، قاطعیت همراه با ارائه آزادی به فرزندان و در مجموع جو عاطفی حاکم بر خانواده ارتباط نزدیکی با رشد و شکل‌گیری برخی ویژگی‌های فرزندان خانواده و از جمله کاهش تقلب تحصیلی و افزایش خودکارآمدی دارد. بنابراین می‌توان گفت که هر اندازه خانواده از محیط و جو عاطفی سالم و در نتیجه رفتارها و تعاملات سالمتری بهره‌مند باشد، و به عبارتی صداقت، صمیمیت، یکدلی، یکرنگی، ملاطفت، مهربانی و عشق بر فضای عمومی خانواده مستولی گردد، به همان میزان نیز تقلب تحصیلی کاهش می‌یابد.

با مرور فرآیندها و بروندادهای پژوهشی، مطالعه‌ای که به بررسی رابطه انعطاف‌پذیری خانواده با تقلب تحصیلی دانش‌آموزان دختر دوره متوسطه دوم شهر خرم‌آباد پرداخته باشد یافت نشد؛ اما این یافته تاحدودی با نتایج پژوهش‌های(۱۸و۲۰) ناهماهنگ و ناهمسو می‌باشد. در توجیه این یافته و تبیین چرایی عدم تاثیر انعطاف‌پذیری خانواده بر تقلب تحصیلی شاید بتوان به ضعف

wnloaded from socialworkmag.ir on 2026-10-31]

محیط‌های آموزشی موجود اشـاره نمود. محیط‌های آموزشی موجود، گرایـش به معلـم محوری و موضوع محوری داشـته و بـه یادگیرنده، توانمندی‌ها و علایق فراگیران و دانش‌آموزان در فرایند یادگیری و آموزش توجه نمی‌شـود. لذا به‌علت این بی‌توجهی یا کم توجهی، دانش‌آموزان محتوا، مواد آموزشی، روش تدریس معلمان و در مجموع، جو و محیط آموزشی را فاقد جذابیت، معنی‌داری، چالش‌پذیری و انتخاب دانسته‌اند. نتیجه این امر نیـز می‌تواند در ایجاد نگرش‌های تحصیلی مثبت یا منفی و تقلب تحصیلـی دانش‌آموزان نمود یابـد. بنابراین، در صورت وجود محیط‌های آموزشـی فراگیر محور و فعال آموزشـی اسـت که می‌توان انتظار داشـت فراگیران از تقلـب تحصیلی کمتری برخوردار باشـند. شـاید بتوان یکی از دلایل دیگر آن را شـیوه اندازه‌گیری تقلب تحصیلی دانسـت. از آنجا که در ایـن پژوهش مبنای اقدام به تقلب پاسـخ‌های دانش‌آمـوزان بـه گویه‌های مقیاس تقلـب بوده و نـه موقعیت عملی، ایـن امکان وجود دارد کـه خطای خوب نمایی اجتماعـی بر نتایج اثر گذاشـته باشـد. بنابراین پیشـنهاد می‌شـود در پژوهش‌های آتی، طرح پژوهش به گونه‌ای سـامان‌دهی شـود که در آن اقـدام عملی به تقلب مورد سـنجش قرار گیرد. دلیل دیگر این اسـت که رابطـه بین این دو متغیـر بـه واسـطه متغیرهای دیگـری ماننـد ویژگی‌های شـخصیتی، اسـترس‌های تحصیلی، و خودکارآمـدی و غیره صـورت می‌گیرد که در ایـن پژوهش فقط متغیـر خودکارآمدی مورد بررسـی قرار گرفت. بررسـی نتایج نمودار شـماره یک نشـان داد ،جو عاطفـی خانواده بر خودکارآمـدی تحصیلـی، اثر علی و مسـتقیم دارد. این یافتـه با نتایج پژوهش‌هـای(۲۱، ۲۲، ۳۱، ۳۹و ۴۰) همسـو می‌باشـد. هماهنگـی بین یافته‌های پژوهش حاضر و پژوهش‌های انجام شـده قبلی نشان می‌دهد که میان جو عاطفـی خانواده و خودکارآمـدی تحصیلی دانش‌آموزان رابطـه مثبت و معناداری وجود دارد. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت آنجا کـه والدین به نیازهـای عاطفی فرزندان خود در حد معقول رسـیدگی کنند و با آگاهی از اصول تعلیم و تربیت چگونگی رشـد شخصیت و ویژگی‌های کودک، در هر مرحله از رشد، با فرزندان خود برخورد کنند، شـاهد خودکارآمدی تحصیلی آن‌ها خواهیم بود. بدیهی است که شرط لازم برای داشـتن توجه، انگیزه و اشـتیاق به یادگیری و خودکارامدی تحصیلـی فرزنـدان، تامین نیازهای اساسـی آن‌ها در محیـط خانواده، به‌خصوص از سوی والدین است. برآورده نشدن یا برآورده شدن ناقص نیازهای فیزیولوژیک و همچنین نیازهـای روانی همانند نیاز به امنیت، محبت و احترام باعث می‌گردد تا فرزندان در مدرسه دستخوش اضطراب و ناامنی شـوند و به جای حال مسـاله و پرداختن به تکالیف شناختی، بیشـتر نگران و دلواپس نیازهای زیسـتی و عاطفی خـود و همین طور شـرایط ناامن و فضای تهدید آمیز کلاس درس باشند. بنابراین می‌توان گفت که بسیاری از مشکلات رشد و تعلیم و تربیت کودکان در فضای عاطفی حاکم بر خانواده ریشه دارد و حال این مشـکلات از طریق کمک به رشـد و آگاهی والدین انجام می‌گیرد.

بررسی نتایج نمودار شماره یک نشان می‌دهد کـه انعطاف‌پذیری خانواده بـر خودکارآمدی تحصیلی، اثـر علی و مسـتقیم دارد. این یافته بـا نتایـج پژوهش‌هـای(۲۱، ۲۲، ۳۱، ۳۹و ۴۰) همسـو می‌باشـد. در خانواده‌های متعادل در بعـد انعطاف‌پذیـری به‌دلیـل وجـود رهبری دموکراتیـک در خانـواده، فرزنـدان از ارکان مهـم تصمیم‌گیری محسـوب شـده و همواره در حل مسائل و مشـکلات خانواده مشارکت فعـال دارنـد.(۱۶) در چنین خانـواده‌ای که حلقه‌هـای مذاکـره و گفتگو بـرای اعضا باز اسـت، فرزندان جسـارت ابراز عقیـده را پیدا می‌کنند، احساس ارزشمندی نموده و اعتماد به نفس در آن‌ها تقویت می‌گردد، به‌عبارت دیگر، در خانواده‌هایـی که فرایندهای ارتباطی و حل مسـئله در میـان آن‌ها، مبتنی بر مشـارکت باز اعضای خانواده و اسـتفاده از روش همکاری برای حل مسـائل است، احسـاس از اعتبار در فراینـد تصمیم‌گیری در میـان اعضای خانواده ایجاد می‌نمایند که به رفتارهای سـازگارانه‌تری منجـر می‌شـود.(۱۷) بنابراین می‌تـوان نتیجه گرفت کـه والدین خانواده‌هـای منعطف و با ساختار در سایه نظم و انضباط و ساختار باثبات سیستم خانواده، شـرایط بلوغ فکری و قدرت حل مسـئله را در فرزندان پـرورش می‌دهند به‌طـوری که آنان از مواجهه با تغییر و مسـائل چالش برانگیز نمی‌هراسـند و در نتیجه تسلط بیشتری بر زندگی خود دارند. در چنین شرایطی اسـت که فرزنـدان به مـرور مهارت‌های حل مسـئله و باورهای خودکارامدی را فرا گرفته و در مقابل فشارهای تحصیلی مقاومتر می‌شوند. بررسـی نتایج نمودار شماره یک نشان می‌دهد که خودکارآمدی تحصیلی بر تقلب تحصیلی، اثـر علـی و مسـتقیم دارد. این یافته بـا نتایج پژوهش‌های(۲۹، ۳۰، ۴۱، ۴۲و ۴۳) هماهنگ و همسو می‌باشـد. باورهای خودکارامدی تعیین

wnloaded from socialworkmag.ir on 2026-10-31]

می‌کنند که افراد چگونه احساس کنند، فکر کنند، خود را برانگیزانند و رفتار کنند.(۲۷) بنابراین هنگامی که دانش‌آموزان احساس خودکارآمدی و انتظار موفقیت سطح بالایی برای تکالیف تحصیلی داشته باشند، تقلب، احتمالا نه راهبردی ضروری و نه مفید خواهد بود.(٤٤) به‌عبارتی تحقیقات انجام شده روی تقلب تحصیلی نیز نشان داده‌اند که دانش‌آموزانی که خودکارآمدی پایین دارند، تلاش کمی برای به‌دست آوردن موفقیت کرده، در نتیجه ممکن است برانگیخته شوند که تقلب کنند زیرا آن‌ها می‌خواهند که نمره‌هایشان افزایش یابد و همچنین افراد با خودکارآمدی پایین اما عملکرد خوب نیز ممکن است که بر انگیخته شوند که تقلب کنند زیرا آن‌ها قصد دارند که نمراتشان را حفظ کنند.(٤٢)

در مورد نقش خودکارآمدی تحصیلی بر کاهش تقلب تحصیلی دانشجویان نیز تبیین‌های نظری چندی را می‌توان مطرح کرد. برای نمونه می‌توان از فرضیه افت انگیزه در باب تاثیر تقلب بر عملکرد تحصیلی در محیط‌های آموزشی سخن به میان آورد. این فرضیه که بر پایه یافته‌های این پژوهش صورت‌بندی شده، دارای این مضمون است که دل سپردن به تقلب و تقلب برای کسب امتیاز قبولی در دورس و امتحانات، انگیزه‌های معطوف به تلاش و پشتکار را برای کسب دستاوردهای مطلوب به‌صورت پنهان تضعیف می‌نماید. این تضعیف با احتمال زیاد از طریق سازوکارهای شناختی معطوف به تقویت خودکارامدی فریب (کاذب) و نه خودکارآمدی تحصیلی مثبت، وارد عمل می‌شود. در واقع دانش آموزانی که به جای اطمینان به توانایی خود برای مطالعه و تلاش برای غالب شدن بر تکالیف، به توانایی خود در فریبکاری طی دوره‌های زمانی مختلف اطمینان می‌یابند، در یک چرخه معیوب، تلاش ذهنی و شناختی خود را برای به‌کارگیری شیوه‌های مختلف فریبکاری و تقلب صرف می‌کنند و به فراگیری شیوه‌های صحیح مطالعه و انجام تکالیف، که برای مقاطع مختلف تحصیلی ضروری است، روی نمی‌آورند. این فرایند در نهایت همان افت انگیزه برای کسب امتیازات حقیقی متناسب با توانایی‌هایشان را به دنبال می‌آورد.(٤٣)

بررسی نتایج آزمون بارون و کنی نشان داد که جو عاطفی خانواده با میانجیگری خودکارآمدی تحصیلی بر تقلب تحصیلی دانش‌آموزان دختر دوره متوسطه دوم شهر خرم‌آباد اثر علی و غیرمستقیم دارد. با مرور فرآیندها و بروندادهای پژوهشی، مطالعه‌ای که به بررسی رابطه جو عاطفی خانواده با میانجیگری خودکارآمدی تحصیلی بر تقلب تحصیلی دانش‌آموزان دختر دوره متوسطه دوم شهر خرم‌آباد پرداخته باشد یافت نشد. اما این یافته تاحدودی با نتایج پژوهش‌های(۲۱، ۲۲، ۳۱، ۳۹و ٤۰) همسو می‌باشد.بررسی نتایج آزمون بارون و کنی نشان می‌دهد که انعطاف‌پذیری خانواده با میانجیگری خودکارآمدی تحصیلی بر تقلب تحصیلی دانش‌آموزان دختر دوره متوسطه دوم شهر خرم‌آباد اثر علی و غیرمستقیم دارد. با مرور فرآیندها و بروندادهای پژوهشی، مطالعه‌ای که به بررسی رابطه انعطاف‌پذیری خانواده با میانجیگری خودکارآمدی تحصیلی بر تقلب تحصیلی دانش‌آموزان دختر دوره متوسطه‌ی دوم شهر خرم‌آباد پرداخته باشد یافت نشد. اما این یافته تاحدودی با نتایج پژوهش‌های(۲۱، ۲۲، ۳۱، ۳۹و ٤۰) همسو می‌باشد. نقش واسطه‌ای (میانجی) این باورها تبیین کننده این نکته می‌باشد که چرا افراد با داشتن دانش و مهارت‌های مشابه عملکردهای متفاوتی دارند.(۲۷) اهمیت متغیر میانجیگری مبتنی بر این دیدگاه است که مطالعه ویژگی‌های انسانی به‌صورت مکانیکی صورت نمی‌گیرد بلکه نقش و اهمیت قابلیت‌های خود ارجاعی در انسان‌ها پررنگتر می‌شود و متغیر میانجی به‌عنوان یک واسط و یا اهرم می‌تواند در جهت افزایش یا کاهش تاثیر دیگر متغیرها بر تقلب تحصیلی عمل کند. اظهارات بالا می‌تواند در تبیین یافته حاضر کلیدی و راهگشا باشد. دانش‌آموزانی که خودکارآمدی بالایی دارند، مشکلات تحصیلی را به‌عنوان فرصتی برای موفقیت در نظر می‌گیرند و برای به‌دست آوردن مهارت‌های لازم برای حل هر مشکل تحصیلی که ممکن است سر راه‌شان قرار گیرد، مشتاق هستند. بنابراین اگر دانش‌آموزان این مسئله را باور داشته باشند که در زمینه تحصیلی موفق خواهند شد، همواره برای رسیدن به هدف خویش تلاش کرده و احتمالا در آینده با نتایج موفقیت‌آمیزی مواجه خواهد شد که مجموعه این عوامل باعث کاهش تقلب تحصیلی می‌گردد. در تبیین این یافته می‌توان چنین استدلال نمود که خانواده‌های با عملکرد متعادل در ابعاد انعطاف‌پذیری به‌دلیل ایجاد حس مسئولیت‌پذیری و تعهد عاطفی متقابل میان اعضای خانواده، مشارکت دادن فرزندان در تصمیم‌گیری‌های مهم خانواده، پرورش

wnloaded from socialworkmag.ir on 2026-10-31]

حس اســتقلال فردی در فرزندان، وجود قواعــد منعطف در خانواده و گشــودگی نســبت به تغییرات زندگی، همواره زمینه مســاعدی را برای کســب ویژگی‌هــای مثبتی مثل اعتمــاد به نفس، جرات ابــراز عقیده، خودکارآمدی، مهارت‌های حل مســئله و مدیریت بحــران در فرزندان به‌وجود می‌آورند، در نتیجه کسب این مهارت‌ها، آن‌ها قادر خواهند بود با تکیه بر این توانایی‌ها و در ســایه شبکه حمایتی خانواده، بدون نگرانی و تشویش خاطر مقاومت خود را در مقابل اثرات منفی فشارهای روانی افزایش داده و به این وسیله از خودکارآمدی تحصیلی بیشتری برخوردار شوند که نتیجه آن می‌تواند کاهش تقلب تحصیلی در آنان باشد.

محدودیت‌ها: از محدودیت‌های این مطالعه می‌توان به استفاده از روش پژوهش کمی اشــاره کرد، زیرا با اســتفاده از روش تحقیق کیفی از طریق مصاحبه‌های ســاخت‌یافته، نیمه‌ســاخت‌یافته و ناســاخت‌یافته می‌توان به یافته‌های عمیق دســت یافت اگر تغییر در هدف‌های پژوهش این امکان را فراهم می‌ساخت که از روش‌های کیفی نظیر مصاحبه‌های عمیق و نیمه ساخت‌یافته استفاده شود، نتایج کاملتری به‌دست می‌آمد. علاوه بر این محــدود بودن جامعه‌ی آماری نیز از محدودیت‌های دیگر پژوهش بود. یکی دیگر از محدودیت‌های پژوهش، پیشینه پژوهشی نسبتا ناچیز مرتبط با مدل علی پژوهش بود که امکان مقایسه یافته‌های برآمده از ارزیابی مدل پژوهش حاضر را با نتایج مطالعات پیشین محدود نمود.

پیشــنهادات: ۱-یافته‌های پژوهش نشــان داد که هر چقدر سیســتم خانواده سازمان یافته‌تر و در عین حال تعاملات میان اعضای خانواده مبتنی بر رفتارهای محبت‌آمیز، صمیمیت وفاداری باشد، احتمال این که فرزندان آن‌ها در دوران تحصیل توان رویارویی و مقابله موثر با عوامل تنشزا را داشته باشند و درگیر رفتارهای انحرافی مانند تقلب تحصیلی نشوند، بیشتر است.

۲-افزون بر این، نتایج برآمده از ارزیابی مدل علی پژوهش نیز نشــان داد که خودکارآمدی میانجیگــر رابطــه میــان جــو عاطفــی و انعطاف‌پذیــری خانــواده با تقلــب تحصیلی است. پیشنهاد می‌شود دانشجویان از اهمیت باورهایشان بر تقلب تحصیلی آگاه باشند لذا برای ارتقای این آگاهی برنامه‌ریزی و اجرای آموزش، بــا هــدف افزایــش خودکارآمدی ضروری اســت. عــلاوه بر آمــوزش، اقدام پژوهی‌هــا و مطالعــات موردی مربــوط، در دستیابی بهتر به اهداف مورد نظر مفید است.

۳-از آنجایی که مهمترین منبع خودکارآمدی، تفسیر نتایج تکالیف پیشین، عواطف و هیجانات دانش‌آموزان و مشــاهده عمل دیگران اســت. بنابرایــن ارائه حمایت‌های علمــی و عاطفی از ســوی معلمان و خانواده‌ها، نظارت بر تکالیف دانش‌آموزان و ارائه بازخوردهای روشن و فوری به آن‌هــا، کاهش هیجاناتی منفــی مثل ترس، اســترس و اضطــراب در آنان، ارائــه مثال‌ها و الگوهای واقعی از افرادی که شرایطی همچون این دانش‌آموزان داشته‌اند اما با تلاش و پیشتکار توانســته‌اند به موفقیت‌های چشمگیری دست پیدا کننــد می‌توانــد احســاس خودکارآمدی دانش‌آموزان را افزایش دهد.

منابع

References:

1. Khamesan A, Amiri M. The study of academic cheating among male and female students. Ethics in science and technology. 2011; 6 (1):54-62. [Persian]
2. DeAndrea. D.C., Carpenter. C., Shulman. H., & Levin. T. R. The relationship between cheating behavior and sensation making. Personality and individual differences. 2009; 47: 936-947.
3. Chudzicka-Czupała, A. Lupina-Wegener, A. Borter, S. & Hapon, N. Students' attitude toward cheating in Switzerland, Ukraine and Poland. The new educational review. 2013; 32(2): 66-76.
4. McCabe, D.L. Trevino, L.K. & Butterfield, K. D. Cheating in academic institutions: a decade of research. Ethics & behavior. 2001; 11(3): 219-232.
5. Miller A, Shoptaugh C, Wooldridge J. Reasons not to cheat, academic-integrity responsibility, and frequency of cheating. The journal of experimental education. 2011;79(2):169-84.
6. Kheirabadi M. School of life: quick way but ... . Growth paper, educational guidance.2011; 16 (8): 16-17. [Persian]
7. Khodaie, E., Moghadamzadeh, A., & Salehi, K. Factors affecting the probability of academic cheating school students in Tehran. Procedia-social and behavioral sciences.2011; 29: 1587-1595.
8. Rettinger DA, Kramer Y. Situational and personal causes of student cheating. Research in higher education. 2009;50(3):293-313.
9. Saddlemire MT. Faculty perceptions of undergraduate academic dishonesty: bowling Green state university; 2005.
10. Keith-Spiegel P, Whitley Jr B. Academic dishonesty: an educator's guide. Mahwah, NJ.: Lawrence Erlbaum associates; 2002.
11. Akbulut Y, Şendağ S, Birinci G, Kılıçer K, Şahin MC, Odabaşı HF. Exploring the types and reasons of internet-triggered academic dishonesty among Turkish undergraduate students: development of internet-triggered academic dishonesty scale (ITADS). Computers & education. 2008;51(1):463-73.

wnloaded from socialworkmag.ir on 2026-10-31]

12. Lathrop, Ann; Foss, Kathleen. Guiding students from cheating and plagiarism to honesty and integrity: strategies for change. Libraries unlimited. 2005.
13. Baldwin, D., Daugherty, S., Rowley, B., & Schwartz, M. Cheating in medical school: a survey of second-year students at 31 schools. Academic medicine. 1996; 71(3): 267-273.
14. Harding, T., Mayhew, M., Finelli, C., & Carpenter, D. The theory of planned behavior as a model of academic dishonesty in humanities and engineering undergraduates. Ethics and behavior. 2007; 17(3): 255-279.
15. Aliverdi Nia A, Sharepour M, Varmazyar M. Family social capital and delinquency. Women's research journal. 2008; 6 (2): 132-110. [Persian]
16. Samani S, Bahmanesh Z. Comparing family processes and practices in normal and delinquent adolescents. Quarterly journal of social security studies. 2010; 3 (4): 66-45. [Persian]
17. Walsh F. Normal family processes. Growing diversity and complexity. New York: Ed. Guilford press; 2002.
18. Nailing X. Family factors and student outcomes. Santa Monica: rand corporation publication; 2010.
19. Seçer Z, Çeliköz N, Koçyiğit S, Seçer F, Kayılı G. Social skills and problem behaviours of children with different cognitive styles who attend preschool education. Journal of psychologists and counsellors in schools. 2010;20(1):91-8.
20. Bascoe SM, Davies PT, Sturge-Apple ML, Cummings EM. Children's representations of family relationships, peer information processing, and school adjustment. Developmental psychology. 2009;45(6):1740.
21. Salimi J, Yousefi N, Saeidzadeh, H. The relationship between the family's emotional barrier and students' professional interest: the interactive role of self-efficacy. Magazine psychology school. 2015; 4 (3): 66-47. [Persian]
22. Moein L, Abbasi Z, Ja'hedi S, Dastgheib F. Relationship between family function and personality traits and adolescent self-efficacy. Second national conference on psychology-family psychology.2011. [Persian]
23. Run-Xian Z, Xiao-Pin Z. On the cause of university students' cheating phenomenon from the perspective of Albert Bandura's reciprocal determinism. Online submission. 2007;4(5):7-10.
24. Dawid, G., Malherb, E., Henry,R., Steel & Wilhelmina,H. The contpibution of self-efficacy and outcome expectation in the prediction of exercise adherence. Journal for research in sport, physical education and recreation. 2003; 25(1): 71-82.
25. Bieschke, K. J. Research self-efficacy beliefs and research outcome expectations: implications for developing scientifically minded psychologists. Journal of career assessment. 2006; 14(1): 77-91.
26. Asghari F, Saadat S, Atefi Karajvandani S, Janalizadeh Kokaneh S. The relationship between psychological wellbeing, family cohesion, and spiritual health among students of Kharazmi university. 2014; 14 (7): 581-593. [Persian]
27. Bandura, A. Self-efficacy: toward a unifying theory of behavioral change. Psychological review. 1999; 84(2): 191.
28. Bong, M. Effects of parent-child relationships and classroom goal structures on motivation, help-seeking avoidance, and cheating. The journal of experimental education. 2008; 76(2): 191-217.
29. Tas, Y. & Tekkaya, C. Personal and contextual factors associated with students' cheating in science. The journal of experimental education. 2010; 78(4): 440-463.
30. Ramezani Z. (Dissertation)Educational fraud prediction pattern: the role of progress goals, self-efficacy and dimensions of academic engagement among students of Payerm Noor university in Esfarain. Birjand university.2010. [Persian]
31. Yousefi A. (Dissertation) Relationship between family affective atmosphere and academic self-efficacy and job desirability of high school students in Tehran. Faculty of psychology and educational sciences. Allameh Tabatabaei university.2007. [Persian]
32. Mousavi Shoshtari M, Haghighi J, Shokrkon H. Investigating the relationship between family affective atmosphere and adaptation of third grade girls in secondary schools in Ahwaz. Journal of educational sciences and psychology. 2002; 3 (9): 79-108. [Persian]
33. Nahidi M. (Dissertation)Investigating the relationship between family emotional atmosphere and the formation of adolescent hardcore personality traits. Islamic Azad university, science and research branch of Tehran. 2010. [Persian]
34. Shakeri Sh.(Dissertation)The effect of family flexibility on mental health of Shiraz high school students. Shiraz university.2003. [Persian]
35. Morgan, V., & Jinks, J. (1999). Children have perceived academic self -efficacy: an inventory scale. The clearing house, 72(4), 224-230.
36. Ellsworth A, Lagacé-Séguin DG. In retrospect: is youth grade retention associated with self-esteem and self-efficacy in early adulthood? International journal of adolescence and youth. 2009;15(1-2):21-38.
37. Karimzadeh M, Mohseni N Ch. Investigating the relationship between academic self-efficacy and academic achievement in high school students in Tehran (Maths and humanities trends). Journal of women studies, 2006; 4 (2): 29-45. [Persian]
38. Aliverdi Nia A, Jan Alizadeh H, Amrani Dehkahan S. Investigating the role of social learning in academic fraud. Social issues of Iran. 2015; 6 (2): 71-103. [Persian]
39. Mohebi Nooradinvand M, Moshtaghi M, & Shahbazi M. The relationship between emotional atmosphere of the family with social skills development and academic achievement of students in fourth and fifth grade boys and girls Masjed Soleiman city. Research in curriculum. 2011; 2(30): 84-93. [Persian]
40. Albaugh LM, Nauta MM. Career decision self-efficacy, career barriers, and college women's experiences of intimate partner violence. Journal of career assessment. 2005;13(3):288-306.
41. Nora, W. L. Y. & Zhang, C. Motives of cheating among secondary students: the role of self-efficacy and peer influence. Asian pacific educational review. 2010; 11(4): 573-584.
42. Barzegar Bafrooei K. The relationship between individual and situational factors with elementary fifth grade students cheating. Journal of school psychology. 2014; 3 (3): 136-143. [Persian]
43. Golparvar M, Sroreh, Kh. Ethical and value factors related to students' academic performance. Research journal of educational psychology. 2008; 5 (8): 90-72.[Persian]
44. Murdock, T. B., & Anderman, E. M. Motivational perspectives on student cheating: toward an integrated model of academic dishonesty. Educational psychologist. 2006; 41(3): 129-145.

wnloaded from socialworkmag.ir on 2026-10-31]